

Entrevista

Montserrat Moral-Prudon (L'H, 1934), catedràtica de literatura de la Universitat a París i traductora. El seu pare fou Ramon Moral i Querol (ERC), exiliat el 1939. La família el va seguir. Impulsora del català a França

“Amb 10 anys tenia programat tornar a Espanya i matar Franco”

Enric Gil Meseguer

Té records d'infantesa de L'H?

T'estranyaràs si et dic que el meu record és una tortuga... Al jardí de l'avi hi havia una tortuga enorme i la recordo de quan hi vàrem viure durant la guerra. No en tinc massa records més: s'hi plorava perquè van matar l'oncle Manel [a l'inici de la Guerra Civil] i també recordo que després [de la guerra] una mestra em preguntava “tens notícies del teu papà?”, i a casa em deien “sobretot no diguis res del papà”. Que els falangistes van entrar a casa a trencar coses m'ho han explicat.

Amb 6 anys (1941), creuar d'amagat la frontera marca?

Del tot. La meua mare va intentar tres vegades franquejar la frontera per anar a trobar-se amb el pare. Dues vegades la van detenir, les dues ja havia pagat el guia. La tercera vegada vàrem passar, per Bourg-Madame, amb una guia sordmuda. En arribar havíem

de fer com si passegéssim, fins a dalt, creuar, i a mà esquerra es trobava la casa on ens esperaven. Així va ser: vàrem aprofitar quan feien el relleu de la guàrdia, i en aquest molt curt lapse de temps la mama i les dues criatures vàrem travessar la frontera. En trucar la porta, ens van obrir i la mama es va desmaiar. I encara et puc dir que a L'H, a la calaixera de casa hi havia la foto del papa. Al vespre li dèiem bona nit i que l'estimàvem molt. I quan el papa ens va venir a buscar a Bourg-Madame, la meua mare li deia a la meua germana petita: “Vine, Núria, mira el papa”. I ella li va respondre: “El papa no, el papa és a la calaixera” (riu). T'asseguro que marca. Només fa dos anys que he parlat en públic d'això. Als meus néts, els he portat allà i els ho he explicat.

Formar-se a França va ser un avantatge en aquell temps, oi?

Sí, i crec que com més idiomes parles, més obert ets a la cultura d'altri, i això és una riquesa. Puc dir que a casa la

Montserrat Moral a Torredembarra, amb el llibre de memòries del pare

presència del català i de Catalunya va ser constant, però els pares també van procurar que ens incorporéssim, per ser les millors allà. A casa hi havia aquesta dualitat, que no he viscut com a conflicte sinó com a riquesa. L'únic conflicte que tenia era que això de Franco no podia ser. Amb deu anys jo ja tenia programat que un dia tornaria a Espanya i mataria Franco (riu).

El seu pare com vivia la distància amb Catalunya?

Molt malament. Els primers Nadals deia “a Catalunya l'any vinent”. Un any

li vaig dir que els avis de L'H, els seus pares, no estaven bé de salut. Jo ja tenia quinze o setze anys. El meu pare va anar a Lió i va trobar al consolat un company d'estudis que li va fer un document –potser fals– i els va anar a veure. Però quan estava a casa de la seva germana algú li va dir “vés-te'n que t'han denunciat”. Per això quan torna l'any 1977 no s'instal·la a L'H.

Com decideix tornar el seu pare?

De seguida. Quan va saber que Tarradellas tornava, de seguida. El que passa és que ho va fer gradualment.

I quan va haver-hi aquest període de transició que va fer Suárez, que ara es critica... Reconeix que una transició dirigida per un de dintre com en Suárez, quina transició pots ser? Però hi ha coses que jo tinc ganes de dir *chapeau*, perquè no sé si a França s'hagués sabut fer així. El meu pare era funcionari i el van reintegrar, i va tenir un despatx [a la Generalitat] com tenia abans. No sé si a gaires països s'ha fet això.

Parli'm del que ha fet vostè, una especialista del català, a França...

He fet hispàniques, i he lluitat perquè s'hi inclogués el català, quan ja era catedràtica. Vaig promoure un document perquè s'admetés a la preparatòria de càtedra d'hispàniques una opció de català. Ho vaig presentar a l'inspector general d'ensenyament de França, que s'ho va mirar i em va dir: “Mentre jo visqui, mai”. Li vaig explicar al meu director de tesi, Maurice Molho, una persona molt important, i em va dir “deixa'm a mi”. M'ho va redactar i ho vàrem obtenir. Com? Jo havia sol·licitat la integració de la prova de català, però el català també es parla a Perpinyà, i quin francès volia que es reconegués d'aquella forma el català? Ningú. I en Molho ho va canviar per “català-balear-valencià”, i ens ho van donar! A la Generalitat estaven que bullien. A Cultura, amb els que ja em relacionava, em deien: “Què és això?” I jo els deia: “Ja ho tenim, oi? Doncs hem hagut de passar per l'adreçador”. Això es va iniciar després del maig del 68, però es va obtenir molt més tard.

I com està ara el català allà?

Els anys vuitanta et preguntaven si existia la literatura catalana! Però ara hi ha molta traducció al francès, bons traductors i gent molt preparada perquè el català ara també s'estudia a la universitat. Hi ha relleu. Tenim l'Associació Francesa de Catalanística, que vaig crear jo el 1991 des del Centre d'Estudis Catalans de la Sorbonne, i som molts. També hi ha recerca i investigadors joves... i grans! ■